

LITTERATURA IN INTERLINGUE (Occidental):

I.

U n d e s e r t o r
de

BO BERGMAN

Traductor e editor: Eric Ahlström
Uppsalaagatan 4, Malmö S, Svedia

1958

Precio: 0, 50 sv. kr.

U n d e s e r t o r
de Bo Bergman.

Yo totemen ne intentet venir a ci, ma yo haret viageat in du dies e esset fatigat. Mi oculos dollet, e mi cute esset rigida pro sudore e polve. Li pales de telegraf dansat in mi cap. Yo esset forciat a perdomir un nocte in un real lette, por esser sparniat de escutar li perpetui battida del rotes sur li junturas de rel. Dunc yo descedet, per hasard.

It esset tard, e li illumination esset mal; pro to yo in li comense ne posset perceptor mult del cité. Yo savet que it esset old, e li ranges de dom aspectet comic. Li omnibus del hotel, un antiqui diligence, cliquetat for con me e un altri senior; noi representat li tot captura. Yo recibet un chambre, e pos haver jacentat me in li lette yo prendet un del gazettes sur li table de nocte, por far indormir me per leer it. It actet se pri nascentes e morites, pri tumultus e ebrieté e pri li curiositás del cité, omnicos enumerat in quin o six lineas. Or mi oculos haltat a un nom quel yo iterat, pro que it causat un sorte de echo in mi memorie; qualmen, to yo ne savet in li comense. Yo leet: doctor Gabriel Liepe. Il residet in li dom del cordero Aman a Grand Mercate e recepet visitas de malades omni dies inter horas decidu e deciquar. Gabriel Liepe... Yo repetit li nom, e li rules del memorie comensat despulpar lor ancian bandas.

Lu unesim concret, quel yo posset associar con li nom, esset un tre diffusi impression de un noctal vigilante finient in li matinal illumination: sole aprilari tra un par micri fenestras in un chambre--pare tre lontan sur Kungsholmen; panorama super Mälaren, emalie-grisi in li jorneada; un segle lucidat del sole. Li chambre esset li studio de un medico: libras, preparates, instrumentes e in su anglu li squelette covrit del verdi toal. E disperset ci e ta sur li stules quele yun mannes, qui hontat pro lor fysionomies e qui ne plu posset trovar li paroles. Li mann in li anglu del sofa, ti con li hastosi demi-extint pupilles, esque il ne nomat se Liepe? Su deformat fronte aspectet quam si nequande plastrat pret o quam si presset a exteriori in bosses de alcun fermentative, un vulcanic materie quel movet se eruptivmen in lu interiori. Noi havet incontrat nos un par vazes, e il interessat me. Il havet su propri gust tre limitat; il revat pri japan arte e

morient de ti ci micri loco abderari, esque omni to ne representat a liepe lu sam quel li optim es a un hom corporealmen tormentat? In narrotlisar se il credet, que il curat se. Li via el sanit  ea vers li jorn, ma li vias de il duchet a intro, e il vivet deitra demi-trulat cortines. Su munde stat populat de ombres.

Un qui havet deservet del vive.

Subitmen il esset emotionat, e su viasge convulsset pro dolore.

- Quo ha restat max long in mi memorie de Stockholim, to es li v speres vernal. Illi esset horribil. It es astona-bil que yo ne devenit alienat - plu alienat quam yo es - pro ti luce de cadavre. Yo hontat pro mi proximos. Qualmen illi aspecte! Hideosi e sordid quam un amasse de malevo-fixantmen, quam li ocules de un morite...

Tande yo havet solmen un die festari ye annu: quando on accendet li lanternes por li unesim vez.

Il esset interruptet. In li augmentant crepuscul un in-dividu havet passat tra li porta barrieri; il approxim-at se per lentaci passus balensant e in rythme. It semblat, quam si il havet dansat un menette. Arrivat a nor table, il fat un compliment; il desmettet il casquette tili li suol e distendet li fingres.

- Bon die, senior baron! dit liepe. Foy il presentat.

Li gast me passat du fingres, li index e li medial; su-nuca devenit rigid, quam si li collar havet crescet hasto-tet a esser gentil, exposit un par long e jalni dentes in-cisiv. Foy il sidentat se sin ceremonies, e nu yo observat que it esset li sam mann qui in li premiidi havet stat sa-lutant sub li vultu portat. Yo comensat comprender su sta-tu mental. Li desertie, li obscurit  e li inbecill: omnicos combinat se in un impression macabri e diffusi, quel yo es-set juidet in un cert manier.

Un servitora accendet li lanternes, quel pendet in un bran-che supra nor capes. It esset un antiqui lampa a olio. Li luce de quel ne sufficoet a plu quam un jalni circui sur li table. Ciroim noi li obscurit  devenit plu densi, e it res-lat legerimen in li foliage.

- Yo approcia to ci, dit liepe. Li cit  va haver luce electric, ma alor yo va translogear.

- Anc yo, continuat li baron. Ho-t mpor omni gente de bon classe es chasat quam animales savagi. Noi es persecutet

se, addit li li paper. -

- Yes, yo constatit que it esset stult esser lu contrari.

Li cafe esset servit in li jardin, sub un castaniero.

It havet pluviat recentmen. Vent li crepuscul, cindre-grisi e humid e con acidetri odores ex humid folies e humus. In li silentie yo possat audir li murmurada del fluvie. Tot li elcor, jerdin semblat exhalar un infinit grive. Ciroim noi esset un atmosfere de morte, de obliviat dies e de generaciones havent esset sepuldet. It semblat, quam si li aer esset saturat de alcun invisibil materie, ti del terra, li vapor del bon terra, quel donat visions e repose.

- Sidentmen mi amfco havet divinat alquo de mi pensas.

- Tu optus que it es morri ci. A me omni to es bon. Fi-talmen mi anim ha trovat su paisage. It es necessari que am-bee ha li approximativmen sam temperatura, por que illi may completer se. Al gente in general li isolation e li crepuscul suggeste anxie; to es un rest del primitiv hor-ror norma li obscurit . A me li anxie veni sempre in li clar jorne, quando yo trova me inter li homes. Alor event que yo senti un obsinat horror, un impuls de haatar a ben por celer mi cap sub un cusin. Ma yo standa sempre plu ben in li moment u diminue se li luce de jorne.

To aldet regardante liepes, il parlat ingenuatmen e sin der elouuo importantie a su paroles. Pot su ente indicat a un hom in equilibrie e demandant nulli change concernat su existente, jamen yo ne possat libever me de un senti-ment de que ti ci mann even me, con li statura de un her-cules e con li bonordiosi fortie del semideo in parola e gestes, esset li victim de un mianovre, de un tactio erra vers il self. Esque il esset tam san quam il aspec-tet? Un malade senti se san, quando su morbid demandas es satisfat. Li silentie, li obscurit , lu incrementat e lu

del modern folesse de inventidas. Just quo yo dit al rey, quando il sejornat ci li ultim vez. Vor Majestá, dit yo, ples digna renunciar al relvias, lassante les al diábol, e Vor Majestá va...

In assentir li medico inclinat su cap. Il offertat un cigarre al baron. Ma ti refuset e prendet un altri ex su propri etuf.

- Nor decedet seniora baronessa esset un ángel de Deo. Tamen ella, quam omni altri fēminas, havet li defecte de esser incapabil a pensar un pense al fund. Ella customat dir talmen: in nor dies nullcos posse vader sat rapidmen. Ho-die noi viagea plu rapidmen quam yer. E deman noi va viagear plu rapidmen quam ho-die. Ma a u veni noi per ti rapiditá? Al tombe, just al tombe! Nor decedet Bettina ne reflectet al facte que noi veni al tombe anc per li diligence. Ma ella opinet que noi, viageante per li diligence, posset descender por collier flores sur li borde del chos-sé.

Il mettet ambi li cudes sur li table, tenet su cap in li manus e balansat it a ci e ta, durant que il lamentat quam un infant. Lu maliciosi havet desaparrit ex su visage; il gemit lentmen, e li lacrimas curret ex su oculos. Subitmen il devenit inquiet; e il comensat tastear e brossar sur li gilete.

- Nu yo es fortiat a metter me in via!

- Je? Bon nocte, senior baron!

- Il sempre mette se in via a horas nin precismen, dit liepe, quando li baron havet desaparrit. It es un old chambelano. Il ha esset ci in deciquin annus; su economie es bon, e su maladie es tam benin que il posse esser in pension che un familie. Sur su table sta sempre un vacui coviari; it es ti del marita. Ella perit in un accidente rel-

It venit un pussada de vente causant un duche ex li árbor. Yo friget e relevat li collar.

- Yes, yes, continuat mi amfco, vers se self. It es un felici mann, li chambelano. Il lamenta se quelcvez, ma to ne importa, e li lacrimas dole le poc. In plu, ci li majoritá es felici; it es homes qui ha vivet lor témpor al filo alienates.

- Ma tu self? Li vésperes hivernal...

Solmen in pronunciar li paroles yo sentit lor sense along mi vertebre.

- Nirvana, fratre! Omnicos dormi. E finalmen anc li som-

nies lasa nos in pace.
Un tremore in su voce fat me attentiv. Lipe sidet appo-
yant se al truno del Årbor. Li bordes del chapel ombat su
visage, e it esset impossibil distinter su trates. Quande
li ppa flammeat, il cludet li oculos.

- Ho-hiverne yo ha sejournal ci in oit annus. Yo arrivat
a ci quam un alienat, ma nequ savet it, e yo esset mi pro-
pri gardator. Mi maladie, causat de un innamorantie sin re-
ciprocitã, esset desfacil a curar. Li amore es un morbe men-
tal, null altricos. To yo comprendet ja desde long; e li
symptomes es li ordinariis. La fix idé del amore constitue
se in li fals imagination de que li un hom vell esser in-
dispensabil al altre, de que un personalitã vell posser
completar se de lu exteriori. Dunc on imagina se que ti com-
plement vell extradiar qualitãs ne existent che omni altri
mortales; yes, on opine mem que it vell dar un mystic for-
tie al coses sin vive; li amanto ha palpitation de cordie,
si il tasta li nas-linette del amata, etc. Semblabilmen li
maladie posse esser causat per un null, e li poete ha omni
reason in questionar se qualmen un micri linea al bocca pos-
se efecter un passion. Li amore es li fructe del civilisa-
tion, ti quam mani altri morbes mental. In li infantie del
humanitẽ existet null amore. It es curabil, to noi save, e
it es curiosi constatar con quant aversion li socie accep-
ta li reconvalescentie. Li patient ha a selecter: o perir
o esser considerat quam un criminal. Li alternative de sal-
var se per intrar sur li neutral terren del estimation, ti
es excludet, in omni casu al mann. Li fẽmnas pardona omni-
cos, except to de esser solmen estimat...
Lipe ridet. It esset un rise curt e glussant, quel tamen
ne sonat gay. E nu yo rememorat confusen que su nom havet
esset mentionat in li connexion a ti de un yun actresse.
Ma it esset multes li nomes de qui on havet mentionat junt
con ti de ella, e Lipe self touchat it nequande. Si ella
esset ti qui yo imaginat me, alor il havet hat un tre de-
bil motive de incavar se in ti ci loco.
Yo dit adoo, ma il accompaniat me sur un parte del via.
Li nocte esset ti del micri citã provincial: null hom in li
stradas; null bruisse, except ti del aqua mummunt in li
fluvie e ti del difendet guttieres del tegment. Ci e ta-
pendet un lanternne transversalmen super li strada e balan-
sat pro li vente, talmen que li jalni luce voleteat sur
li convex petres del pavement. Lipe haltat in un anglul de

strada; il me passat su manu.

- Tu va departer demar?
- Yes, a Stockholm. Tu mey esser benvenit a sequer!
Il succusset li cap e esset for. Yo stat escutant su pas-
sus, tilil que illi haltat e un porta barrieri esset cludet,
Revenit li tranquillitã, e li mummura del aqua fat it an-
cor plu grand. It attrahet quam alquicos dormientiv, e
it tentat quam un desir de renunciar a omni combatte e de
submerser con mi manus super mi oculos. Yo liberat me del
afecte e serchat mi chambra de hotel, u yo strax indormi-
t. Pos haver avigilat, yo joyat me pro que li nocte havet pas-
sat tam rapidmen e pro que li firmament de nov esset blu.
Quelo radies del sole octobral, pallid quam crete, luctet
tremant sur li micul micri domes, quande li omnibus cli-
quer esset desapparent, e to yo sentit quam un alleviation.
Subimen - yo stat ja con li pede sur li scala del vagon
- alqui tastat me al epol. It esset li alienat chambeiano.
- Plus pardona, vor excellentiẽ! dit il, inclinante se.
Ma noi certmen ha incontrat nos?
- Yer vespere, yes. Che doctor Lipe. Esque va ne rememo-
ra to, senior baron?
- Ma certmen, por diÅboli! Un agreabil chap, ti Lipe, e
un gentieman. It es regrettabil que it standa tam mal a il
ci...
E li chambeiano frapet se sur li fronte, con un attris-
tat subrise. Yo ascendet li tren, e sonat li sifflore. In
continui reverenties e qui pov enacet se a in un statue,
esque il esset maledient me pro que yo vigeat per revia,
o esque il intentet exclamar un quadruplo mey-viver.
(Traductet con li affabil permission del scrittor.)
La serie va continuar se. In preparation:
Episode con perspectives de Harald Herdal.